

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

בהר-בחוקותי

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יז

(תרגום הפשו)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וחמש לבריאה

שנת המאה וחמישים להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" נ"ע
שבעים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק הרלווי"צ זללה"ה

לזכות

הרה"ת ר' יעקב מיכאל הלוי בן מרת עלקא שיחי' גינזבורג

ליום הולדתו, ר"ח סיון

הרה"ת ר' ישראל זאב בן מרת יענטא פערל שיחי' פיינער

ליום הולדתו, ר"ח סיון

הרה"ת ר' שמואל בנימין בן מרת רחל שיחי' פאגעלמאן

ליום הולדתו, ג' סיון

לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק

ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

*

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחי' שגלוב

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!

להקדשות ולפרטים נוספים:

טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)

אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner

In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*

To Dedicate This Publication

In Honor Of Your Family Or A Loved Ones

For More Info. Call:

(718) 753-6844 or (323) 934-7095

or email: info@torah4blind.org

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

נז.

דורנו זה הוא דור האחרון של הגלות והוא דור הראשון של הגאולה – כהודעת והכרות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יוסף שבדורנו (ע"ש יוסף הראשון שהודיע והכריז ש"אלקים פקד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב¹¹), שכבר נשלמו כל מעשינו ועבודתינו, וכבר כלו כל הקיצין וכבר עשו תשובה, וכבר נסתיימו כל ההכנות ובאופן ד"הכנה רבתי", והכל מוכן לסעודה דלעתיד לבוא, לויתן ושור הבר¹² ויין המשומר¹³.

(משיחות עשרה בטבת (יהפך לשמחה), וי"ט וי"ז טבת תשנ"ב)

„האב קודם לאחיו“ – אך בפועל „אביו“ כלל לא נמנה בפסוק?

אותה שאלה נשאלת⁸ בפרשת נחלות, בה מונה הפסוק⁹ את סדר ירושת הקרובים: „איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו .. לאחיו .. לאחי אביו .. לשארו הקרוב אליו“ – ומשמיט „אביו“, שהוא הקודם לירוש לפני „אחיו“ כנ"ל? ומתריצים⁸ על כך ש„דרך ברכה ידבר ולא בנכרתים“ – הפסוק אינו מדבר על מקרה של פורענות¹⁰, בו הבן מת בהיי אביו.

ברם [נוסף לזה שתירוץ זה אינו „חלק“ גם ביחס לפרשת נחלות, כי מכיוון ועניינים אלו נוגעים להלכה, לכאורה אין מקום להשמיט¹¹ „אביו“ מהנימוק¹² שאין זה „דרך ברכה“¹³, ובפרט שזה נותן אפשרות לטעות שהאב אינו יורש¹⁴ – הרי]

(7 ועד"ו יש להקשות למה לא נמנה „בן“ שקודם גם לאביו (ב"ב שם). וי"ל שזהו היפך הרגיל והרוב – שהבן (יפרנס ו)יגאל את אביו, ובפרט שמתחלה לא פרנסו ועוד שהוכרח למכור עצמו.
 (8 רמב"ן (והובא בבחי' פינחס כו, ט. ועוד.
 (9 פינחס שם, ח"א.
 (10 להעיר גם מב"ב קח, סע"א.
 (11 משא"כ בב"ב שם שהמדובר ב„אתחולי .. לא מתחליני“.
 (12 ע"ד משנ"ט כמ"פ (לקו"ש ח"ה ע' 281. ח"י ע' 26 ואילך) בנוגע להא שארז"ל (פסחים ג, א. וש"ג) עיקם הכתוב כו' ולא הוציא דבר מגונה מפיו.
 (13 ובפרט שזה גופא שמת בלא בן או בת אינו „דרך ברכה“.
 (14 ברמב"ן שם, שהכתוב לא הוצרך להזכיר זה בפירוש „כי במשפטי הירושה כל מנחיל נוהל .. וכיון שאמר הכתוב שהבן יורש את אביו גם האב יורש את הבן ועוד כי הירושה היא בשלשלת הורע כו' א"כ ונתתם את נחלתו לאחיו משמוש (משמע) נחלה שהאב יורש בקבר וממנו תבא לאחים“ (וראה גם אברבנאל שם) – אבל להעיר מראב"ע (שם, יא), ולדעת הנחלות אם יירש האב .. צריכים אנתנו לקבלה“. ולהוסיף שגם אם פשוט שהאב יורש בנו, מ"מ הו"ל לפרטו בכתוב להודיע שבא לאחרי (בן ו)בת (ראה בסוגיא ב"ב שם).

א. שאלות בפסוק אודות סדר גאולת הנמכר לעבד

לגבי מקרה בו יהודי נמכר לעבד לנכרי, אומר הפסוק¹: „גאולה תהי' לו אחד מאחיו יגאלנו או דודו או בן דודו יגאלנו או משאר בשרו גו' או השיגה ידו ונגאל“; ומן הסדר בפסוק – „אחד מאחיו גו' דודו או בן דודו גו' משאר בשרו גו'“ – לומדים², כי „הקרוב קרוב קודם“ – הקרוב יותר, הוא הקודם לגאול את העבד.

צריך להבין:

(א) במקרה בו „השיגה ידו“ של הנמכר עצמו, הוא הרי „קודם“ לכל הקרובים³, כמובן; ומכיוון שהפסוק מונה את הקרובים⁴ לפי סדר קדימתם לגאולה – היה צריך להיות כתוב לכל לראש „והשיגה ידו ונגאל“, ורק אחר כך (אם לא השיגה ידו) „אחד מאחיו גו' או דודו גו'“ – מדוע⁵ נכתב „השיגה ידו“ לאחר גאולת קרובים?

(ב) מכיוון שהפסוק מונה כמה וכמה קרובים ובסדר של „הקרוב קרוב קודם“, היה צריך להמנות כקרוב הראשון „אביו“, להיותו קרוב יותר אפילו מ„אחיו“ (כהדין⁶ בנוגע לירושה,

(1 פרשתנו כה, מח"ט.
 (2 תוי"כ ע"פ. רמב"ם הל' עבדים פ"ב ה"ז. וראה קידושין כא, א (וברש"י שם ד"ה לקרוב). כס"מ ולח"מ לרמב"ם שם. ואכ"מ.
 (3 כלשון הרמב"ם שם, אם לא השיגה ידו לגאול קרובין פודין אותו.
 (4 משא"כ לעיל (פסוק כה"כו) גבי שדה אחוזה, שלא מפורש שם בקרא הסדר ד„קרוב קרוב קודם“, וכלל כולם יחד – „גואלו הקרוב אליו“.
 (5 אף ש(בדוחק) י"ל הטעם מפני שזהו רחוק יותר בומן – גאולה ע"י קרובים אפשרית תיכף „אחרי נמכר“, משא"כ ע"י עצמו שמצבב של „מך“ צ"ל למצבב ד„והשיגה ידו“.
 (6 ב"ב קח, ב (ושם לגבי עוד דינים). קטו, א (במשנה). רמב"ם ריש הל' נחלות.

- (1 פרשתנו נ, כד.
- (2 ע"פ ל' חז"ל – אבות פ"ג מט"ז. סנהדרין לה, א ובפרש"י.
- (3 ראה ב"ב עה, א. ויק"ר פי"ג, ג.
- (4 ברכות לד, ב. וש"נ.

* * *

בימינו אלה, שמאז כלה חמתו בביהמ"ק, ולאחרי "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"⁸, ולאחרי כל הגזירות והשמדות ר"ל ור"ל שסבלו בני באריכות וקושי הגלות האחרון, ובפרט גזירת השואה בדור האחרון, בודאי נעשה הצירוף והזיכרון בשלימות, "די והותר" – נעשה הענין ד"סמך מלך בבל"⁹ אך ורק באופן של טוב הנראה והנגלה לעיני בשר, ובלשון חז"ל¹⁰ שהקב"ה אומר לישראל, "בני אל תתייראו, כל מה שעשיתיו לא עשיתי אלא בשבילכם. . הגיע זמן גאולתכם!"

ובדורנו זה (ובפרט בשנה זו, "הי' תהא שנת נפלאות אראנו") צריכה להיות עיקר ההדגשה. . בהענין ד"סומך נופלים", לחזק ולעודד את רוחם של בני. . כולל ובמיוחד – החיזוק והעידוד ע"י האמונה בביאת המשיח ובטחון גמור ש"הנה זה (משיח צדקנו) בא"¹², וההוספה בהכנה לביאתו ע"י התשובה וקיום התומ"צ, ובלשון ההכרזה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה"¹³, "שובה ישראל עד ה' אלקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הבא בקרוב ממש"¹⁴.

(משיחות ש"פ ויחי (ועשרה בטבת יהפך לשמחה) תנש"א)

- (8) תניא רפ"ז.
- (9) יחזקאל כד, ב.
- (10) יל"ש ישעי' רמז תצט.
- (11) כולל גם הפעולה דמלך בבל שאינו אלא כגרון ביד החוצב בו.
- (12) שה"ש ב, ה. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ח (ב)).
- (13) אג"ק שלו ח"ה ס"ע שסא ואילך. שעז ואילך. תח ואילך. ועוד.
- (14) "היום יום" – ט"ו טבת.

בנידון דידן בו אין מדובר על מצב של נכרתים¹⁵, היה על הפסוק לומר, ותיכף בהתחלה, את הדין שהאב קודם לגאולה?

ג. העבודות לנכרי – תוצאה של ירידה רוחנית

אפשר לבאר זאת בהקדם דברי חז"ל¹⁶, שהפרשיות בסדרה זו באות, "על הסדר" – הן מראות את סדר הירידה רחמנא ליצלן הנגרם בעקבות אי קיום (ולו, אבקה"¹⁷ של) מצות שביעית: קודם גורם הדבר שהוא, מוכר את מטלטליו, ואחר כך הולך מירידה לירידה, עד לתכלית הירידה, רחמנא ליצלן – שהוא מוכר עצמו לנכרי, ויתירה מזו – "לעקר משפחת גר"¹⁸, שהכוונה בכך, "לעבודת אלילים עצמה"¹⁹ (להיות לה שמש"²⁰).

ומובן בפשטות, שאין זו רק ירידה בגשמיות – שהוא מוכר למכור את כל נכסיו כו', עד למכור את עצמו (ועוד יותר) לנכרי – אלא הדבר מצביע על מסלול ההדרדרות ושפל מצבו ברוחניות²¹.

זאת, משום שמצב בו יהודי ימכור עצמו לנכרי, הוא (א) היפך התורה – משום שאסור להמכר לנכרי²², וכן (ב) מצב שבעקבותיו עלולה להתעורר מחשבה, הואיל ורבי מגלה

ערוות .. עובד עבודת אלילים .. מחלל שבת אף אני כמותו"²³; ועל אחת כמה וכמה להמכר "לעבודת אלילים עצמה", שעבודת לעבודת אלילים עצמה היא ההיפך ממש מ"ל²⁴ בני ישראל עבדים"²⁵.

ג. התעלמות בחינת החכמה – "אב" – שבנפש

כיצד יכול יהודי ליפול לשפל כזה, עד שימכור עצמו, "לעבודת אלילים עצמה"? הדבר מתחיל בכך שהוא מתנתק ושוכח, רחמנא ליצלן, על אביו שבשמים (וממילא גם על אהבת הבן לאביו (שבשמים) ויראתו²⁶ וכו') ובלשון הכתוב²⁷: בן יכבד אב גו' ואם אב אני א' כבודי גו'.

ובלשון החסידות – אין אצלו (בגילוי) את בחינת "אב" שלו – חכמה²⁸ שבנפשו.

וכפי שאדמו"ר הוקן מבאר בארוכה בתניא²⁹, שהסיבה לכך שיהודי יכול לעבור על רצון העליון, היא משום שחכמה שבנפש – האמונה בה' שהיא נעלית מדעת והשגה³⁰ – היא בבחינת "שינה", ולכן אין נרגש אצלו כיצד על-ידי כל עבירה, אפילו עבירה קלה, הוא נעשה נפרד, בתכלית הפירוד מיוחדו ואחדותו יתברך".

(23) תו"כ ורש"י פרשתנו כו, א. נת' בארוכה בלקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 187 ואילך.
 (24) פרשתנו כה, נה – הטעם שנמכר לנכרי יוצא ביובל (וראה לקמן בפנים סעיף ד).
 (25) ראה שו"ת חו"י סקמ"א: מומר כזה כופר ביחוד ובבורא עולם (ומש"ש, שאין במעשיו נגד הדת' הכוונה רק שלאחרי מכירתו אין במועשהו איסור כי אינו משתחוה לע"ז כו' רק משרת כו').
 (26) שהאבהת היא שורש לכל רמ"ח מ"ע והיראה שורש כל שס"ה מ"ל"ת (תניא רפ"ד (ולהעיר משינוי הלשון ברפמ"א. חינוך קטן בתחלתו). וראה פי' להרמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ב).
 (27) מלאכי א, ו.
 (28) תניא פ"ג. ע"פ זח"ג רצ, א. וראה ס' הערכים חב"ב ע' אב (אבא), ושי"ב.
 (29) פי"ש (כה), א.
 (30) שם פי"ח (כד), א.

הוספה בשורת הגאולה

יא.

מצינו בגדעון ש, בימיו היו ישראל בצרה והי' הקב"ה מבקש אדם שילמד עליהם זכות. . כיון שנמצא זכות בגדעון שלמד עליהם זכות, מיד נגלה אליו המלאך, שנאמר וירא אליו מלאך ה' ויאמר לו לך בכתך זה, בכח זכות שלמדת על בני, "אמר הקב"ה, יש בך כח ללמד סניגוריא על ישראל, בזכותך הם נגאלים".²

. . . הלימוד זכות בנוגע לקירוב וזירוז הגאולה – שכיון שכבר "כלו כל הקיצין"³, עוד בזמן הגמרא, ועאכו"כ לאחרי אריכות וקושי הגלות במשך יותר מאלף ותשע מאות שנה ועדיין לא בא . . . ובנוגע לתשובה ("אין הדבר תלוי אלא בתשובה"³) – כבר עשו תשובה, שהרי אין לך אדם מישראל שלא הרהר תשובה (לא רק פעם אחת, אלא) כמה פעמים במשך ימי חייו, שע"ז נעשה "בשעתא חדא וברגעא חדא"⁴ מרשע גמור צדיק גמור, כפס"ד הגמרא⁵ שהמקדש את האשה "על מנת שאני צדיק (גמור)" אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה – הרי בודאי ובודאי שמשיח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד ממש, אשר, כדאי הוא לימוד זכות זה לגאול את ישראל, ובפרט שנוסף על הלימוד זכות, ה"ז גם פס"ד של כו"כ רבנים ומורייהוראה בישראל, וכיון שהתורה "לא בשמים היא", הרי, פס"ד זה בב"ד של מטה מחייב כביכול ומזכה גם את ב"ד של מעלה, וכן יקום!

- (1) תנחומא שופטים ד.
- (2) יל"ש שופטים רמז סב.
- (3) סנהדרין צז, ב.
- (4) זח"א קכט, סע"א.
- (5) קידושין מט, ב. רמב"ם הלי' אישות פ"ח ה"ה. טושו"ע אה"ע סל"ח סל"א.
- (6) ע"פ גירסת האור זרוע סקי"ב.
- (7) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

לו היה³¹ מרגיש שעל-ידי העבירה הוא נעשה נפרד מ"יחודו ואחדותו יתברך" בדיוק כמו בעבודה זרה, הוא היה עומד בנסיון באותו תוקף – כפי שהוא וכל יהודי (אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל) מוסרים נפשם על קדושת ה' "בל"י³² שום דעת והתבוננות, רק כאלו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד".

ההכוונה בזה (בפנימיות) היא, הגאולה הרוחנית משפל המצב בו היה נמצא: במתן תורה נעשה כל יהודי עבד ה' לנצח – וזהו עילוי עצמי אשר אף אחד אינו יכול ליטול ממנו⁴². אפילו כאשר עושה אחר כך היפך רצון ה', הרי שייכותו לרע (נמכר לעבודת אלילים") היא רק דבר נוסף על עצם מהותו, לפי שעצם מהותו (היותו עבד ה') אינה יכולה להשתנות. ולכן ודאי הדבר אשר "גאולה תהי' לו".

[ובכך תובן גם השייכות בין סיום הסדרה לתחילתה, בה מדגיש הפסוק, וידבר ה' גו' בהר סיני גו" – אשר זוהי⁴³ הקדמה לכללות הסדרה: מכח העובדה שמגייעים מהר סיני, או⁴⁴ נעשה הענין של "שטרי קודם" (לי בני ישראל עבדים) – הרי אפילו לאחר כל סדר הירידה רחמנא ליצלן, הרי ודאי כי "גאולה תהי' לו".]

(38) קידושין כא, ריש ע"ב. וראה שם כ, ריש ע"ב. וש"נ. תו"כ ורש"י עה"פ. רמב"ם הלי' עבדים פ"א ה"ד. פ"ב ה"ז.

(39) פרשתנו שם, נד. וראה רבותינו בעה"ת שנעתק לקמן הערה 53.

(40) ראה מלאכי שם: ועבד אדוניו.

(41) פרשתנו שם, נה ובפרש"י (ועד"ז בפרש"י פרשתנו שם, מב. תו"כ שם. וצ"ע"ק שלא דרש כן בתו"כ גם בפסוק נה*).

(42) ראה מהר"ל בספרו גבורת ה' פס"א. וראה לקושי (המתורגם) ח"ה ע' 176 והערה 32 שם.

(43) ע"ד ההלכה כו' – ראה תו"כ (הובא רש"י) עה"פ.

(44) ראה רש"י משפטים כא, ז (מקידושין כב, ב: און ששמעה (קולי) על ה"ס (בשעה שאמרת) כי לי בני" עבדים.

(* ואולי נכלל במ"ש, על תנאי שלא ישתעבדו בהם". אבל להעיר שגם בפסוק מב' יש ב' דרשות: שטרי קודם: על תניי שלא ימכר ממכרת עבד. ולהעיר מדעת התוס' (ד"ה הואיל קידושין יד, יב) שרק ישראל קונה ע"ע בשטר ולא עכו"ם.

ועל פי זה מובן הטעם (הפנימי) לכך ש,אביו" אינו נזכר בפסוק כאן ובפרשת נחלות: ענין המיתה ברוחניות – "רשעים שבחיהן קרויין מתים"³³, או בדקות יותר: "מאן דנחית מדרגא .. קארי בי' [=היורד ממדרגתו, נחשב הדבר כמו] מיתה"³⁴ – נובעת מכך שחסר הזכרון על אביו שבשמים, ונוצרת התעלמות (הגילוי של) בחינת חכמה שבנפש – "אב": זוהי בחינת שינה, אשר "שינה אחד משישים למיתה"³⁵. ואילו כאשר קיים אצלו הזכרון – הרי ישנו "כבודי", וכאשר מאירה בחינת חכמה שבנפש – הרי ו,החכמה תחיה"³⁶: היא אינה מאפשרת מיתה (רוחנית), אפילו לא נפילה ממדרגתו, לפי שמצד בחינת החכמה שבנפש עבודתו של יהודי היא בכל תוקף האמונה, למעלה משינויים.

ד. "גאולה תהי' לו" – ציווי והבטחה

כשם שהמצב של נמכר לנכרי הוא (בפנימיות) ירידה רוחנית כנ"ל – מובן שכן הוא גם בנוגע לגאולה שלו

– שהתורה מצוה "גאולה תהי' לו"³⁷,

- (31) שם פכ"ד.
- (32) שם ספ"ח.
- (33) ברכות יח, ב. ועוד. פרש"י ס"פ נח.
- (34) זח"ג קלה, ב.
- (35) ברכות נו, ב.
- (36) קהלת ז, יב. תניא פ"ט (כד, סע"ב).
- (37) פרשתנו כה, מה.

ח. הקושי המתעורר על כך, והתשובה:

לכאורה ניתן לשאול על כך: התענוג של יום הכיפורים הוא תענוג בלתי-מורכב, ובמה מתבטאת אפוא עלינותו של התענוג של סוכות ושמני עצרת, ונפש חפצה?

וההסבר לכך הוא: כפי שמדובר ב„לקוטי תורה“ בתחילת פרשתנו⁵¹, שלמרות שאותיות החקיקה אינן דבר שנוסף אל האבן הטובה, בכל זאת הן אינן כאבן הטובה עצמה, בפשטותה, שהיא „מופשטת(ת) מכל צורה ממש“, כך גם בעניננו: התענוג של יום הכפורים הוא תענוג בלתי מורכב, בדומה לאותיות החקיקה שהן עשויות מעצמן, אבל התענוג של „נפש חפצה“, של חג הסוכות ושמני עצרת הוא בדומה לאבן הטובה עצמה בפשטותה – התענוג של עצם הנפש ממש.

ט. שתי הדרגות מתאחדות בגאולה העתידה

לפיכך מופיע הענין של „ואת מצוותי תשמרו“ לאחר „בחוקתי תלכו“: „בחוקתי – חקיקה, אמנם אין זה דבר נוסף, אך אין זאת האבן הטובה עצמה בפשטותה, ולכן העליה וההליכה, „תלכו“, הנובעת מכן, למרות שהיא נעלית מהילוך המלאכים⁵², בכל זאת היא מוגבלת. אך לא כן קיום המצוות בדברים גשמיים, מצוותי תשמרו“, דרגת „אן“, זוהי

51) מה, ד.

52) ראה ד"ה צאינה וראינה ת"ס. ובכ"מ.

העצמיות הנעלית מחקיקה, ולכן מתרחשת אמיתיות ענין ההילוך, ללא שום הגבלות, כמאמר⁵⁶: „ולאן אתה הולך – דוקא בדרגת „אן“ קיים הענין האמיתי של „הילוך“⁵³.

על-ידי שיתבצע הענין של „בחוקתי תלכו“ – ההליכה בדרגת חקיקה, מצד שרש הנשמה, בדומה לאתערותא דלחתא, יתבצע הענין המוזכר בסוף הפרשה⁵⁴, והתהלכתי בתוכם“ שתי דרגות של הילוך: ממעלה למטה, וממטה למעלה⁵⁵, ושני „הילוכים“ אלו יתאחדו, ולכן הם כתובים במילה אחת: „והתהלכתי“.

וזאת עד לידי „ואולך אתכם קוממיות“⁵⁶ – „שתי קומות“⁵⁷, קומת המשפיע – הנותן, וקומת המקבל, ממעלה למטה וממטה למעלה⁵⁸, ושתיהן נכללות בקומה אחת⁵⁹.

וזהו השכר לעבודה של „אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו“, כאשר תתגלה הגאולה העתידה, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ בחוקתי תשכ"ה)

53) כידוע בפ' מרז"ל (עירובין נד, א) האי עלמא דאזינן מיני, שדוקא ע"י הירידה בעוה"ז נעשים בחי' מהלכים (אוה"ת בראשית כד, ב).

54) כו, יב.

55) לקו"ת ראה כו, א. אמ"ב שער הק"ש פ"ז. ספפ"ח ואילך. אוה"ת פרשתנו ד"ה והתהלכתי (כר ב' ע' תרמ ואילך). ד"ה והתהלכתי תשי"א.

56) פרשתנו שם, יג.

57) דעת ר' מאיר – סנהדרין ק, א. וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ז (ע' 212) שגם ר' יהודה מודה ש„קוממיות“ פירושו ב' קומות, אלא שס"ל שב' הקומות יתאחדו יחד.

58) אמ"ב שם פפ"ט. אוה"ת שם (ע' תרגם. תער"ב-ג).

59) ראה בארוכה לקו"ש שם.

ה. לפעול בבחינת החכמה „ניעורה משנתה“

בכך אפשר להסביר גם את הטעם (הפנימי) בפירוש רש"י⁴⁵ והדגשתו ואריכותו, אשר „לעקר (משפחת גר)“ פירושו, הנמכר לעבודת אלילים עצמה להיות לה שמש ולא לאלהות אלא לחטוב עצים ולשאוב מים“

– שלכאורה אין מובן: מנין לוקח רש"י את הפירוש „ולא לאלהות“⁴⁶? שהרי, אם מחמת האיסור ליהודי להמכר לעבודת אלילים לאלהות – הרי אסור להמכר גם „להיות לה שמש“⁴⁷ ואפילו (רק) להמכר לנכרי, כנ"ל –

אלא בכך מבחיר רש"י, שאפילו יהודי כזה, שנפל מטה מטה עד לתכלית הירידה רחמנא ליצלן, בכל זאת אין שייך שימכור עצמו „לעבודת אלילים .. לאלהות“, כי זהו „דבר שאי אפשר כלל“. זאת משום שגם לפני שנגאל, אין הוא חס ושלוס במצב בו לא קיים אצלו זכרון אביו שבשמים, כי אם רק ש„גשחק“ו„גדרם“⁴⁸, אך בחינת חכמה שבנפש לא התבטלה – אלא רק (כדיוק לשון התניא) „בבחינת שינוה“.

ולכן⁴⁹, בהגיעו ל„נסיון בדבר אמונה בה' אחד“ שזה נוגע בפנימיות נפשו, חכמה שבנפש, זה פועל שהיא „ניעורה משנתה“

45) עה"פ. ועד"ז בפ' לשים – קידושין כ, ריש ע"ב. וראה גם פרש"י ב"ק קיג, ב. ב"מ ע"א, א. ערכין ל, ב (וברבינו גרשום שם: שיהא מכבד ומרביץ לפניו).

46) במשכיל לדוד כאן כתב דנלמד מזה שלא נאמר „לעקר“ לבסוף (שאו הוי משמע אפי' נמכר לשם אלהות) רק לפני „משפחת גר“, ללמד שהוא דומיא דמוכר לגוי דהיינו לשמשות. אבל בפשטות אין להקשות למה נאמר „לעקר“ לבסוף, כי בפשטות גם לפי הדרשה, זה הנמכר לע"א עצמה, „לעקר“ הוא סמוך ל„משפחת גר“ („עקר של משפחת גר“), ורק שמיתורא דקרא למדין שמרבה גם הנמכר לע"א עצמה.

47) להעיר מב"ב ק, א.

48) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב סוס"י (וש"ג). לקו"ת ס"פ קדושים.

49) תניא פי"ט (כה, א"ב).

ואינה מאפשרת לו להכשל בנסיון; ויתירה מזו: אין היא מאפשרת אפילו מחשבה דיבור או מעשה בחיצוניות („בלי אמונה בלב כלל“) שהם „נגד אמונת ה' אחד“.

ולכן, לא יתכן שיהודי ימכור עצמו „לאלהות“ (ולו לעשות זאת „בלי אמונה בלב כלל“); הירידה הגדולה ביותר שיתכן אצל יהודי, כאשר החכמה שבנפשו בבחינת שינה (לולא ענין הבחירה⁵⁰) הוא רק להמכר „להיות לה שמש .. לחטוב עצים ולשאוב מים“.

ו. גאולה מלמעלה – על-ידי קרובים – ואח"כ בכח עצמו

מכיוון שבחינת הזכרון – חכמה⁵¹ שבנפש – של הנמכר לנכרי היא בבחינת שינה, עד שכאילו חדל מלהיות בעל-בית על עצמו – הוא משועבד לאדון נכרי, עד „לעבודת אלילים עצמה“ – הרי בכזה מצב אין באפשרותו לגאול את עצמו, בהתאם לכלל⁵²: „אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים“;

ולכן, הגאולה שלו חייבת לבוא בדרך אתערותא דלעילא (הנעלית ממצבו), על-ידי שאחרים (שאינם משועבדים להנ"ל) גואלים אותו. ולכן לכל לראש נכתבה בפסוק הגאולה על-ידי קרובים⁵³ – שהיא האתערותא דלעילא לחלץ אותו משפל מצבו.

50) משא"כ מצד ענין הבחירה, שאפשר לעשות ה"פן טבעו כו'. ולהעיר ממשכיל לדוד כאן, שהנמכר לשם אלהות הו"ל מומר וקיי"ל מורדין ואין מעלין. ולהעיר מחו"י שהובא לעיל הערה 25. שר"ת חת"ס יו"ד סי' שכב.

51) דחכמה הוא מוח הזכרון (תו"א פא, סע"ג. קי, סע"ד. לקו"ת קדושים שם. שה"ש לג, א. ובכ"ס).

52) ברכות ה, ב. וש"ג.

53) להעיר גם מרבתינו בעה"ת כאן, שענין הגאולה כאן מרמו להגאולה משעבוד מלכיות, ו„אחד מאחיו .. או דודו“ קאי על הקב"ה, „בן דודו, זה מלך המשיח“, או השיגה ידו ע"י מצות וזכיות שבידו. וראה שם פסוק נד, ואם לא יגאל באלה .. שלא קיימו המצות מי"מ לא אניחם בגלות אלא ויצא בשנת היובל .. שימשוך הקב"ה ביובל כו". וראה גם בבחי' לפסוקים הנ"ל.

**לזכות
כ"ק אדוננו מורנו ורבינו
מלך המשיח**

אך התכלית היא (לא שיוזקק תמיד להתעוררותם של אחרים, אלא) לגלות את הפנימיות שלו, שהוא עבד ה', כנ"ל – שעל-ידי זה הגאולה היא באופן שהוא (מצד עצמו) כבר אינו שייך לירידה שכוון.

ובדומה לכפי שהדברים בגשמיות, שהעזרה הטובה והאמיתית ביותר שאפשר להעניק לעני, היא להעמיד אותו במצב בו לא יצטרך לבריות⁵⁴.

וזהו הטעם (הפנימי) שסיום הפסוק הוא „והשיגה ידו ונגאל”⁵⁵: התכלית של גאולת קרובים היא – לאפשר לו לגאול את עצמו בכח עצמו⁵³.

[וזהו הטעם שסדר גאולת הקרובים הוא באופן ש„הקרוב קרוב קודם”: מכיוון שתפקידם לעורר בעבד את כחותיו הפנימיים⁵⁶ ואחר כך גם החיצוניים, עד שיוכל להגאל בכח עצמו, לכן, ככל שתגדל מידת הקרבה של ה„קרוב” לעבד – מובן שתגדל גם השפעתו ופעולתו הפנימית בהתעוררותו].

ז. שלילת הירידה מכחו של „הר סיני”

הסיבה והאפשרויות לירידה מרומזת

(54) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"י ה"ז. טוש"ע יו"ד סרמ"ט ס"ז.

(55) ועצ"ע ביאור ענין גאולה אחרים שנלמדת ממש"נ (לאחר גאולת עצמו – „והשיגה ידו”), ונגאל” – קידושין טו, ב. תו"כ עה"פ.

ולעזיר – ע"ד ההלכה – שלדעת רבי (קידושין שם, סע"ב. רמב"ם הל' עבדים פ"ב ה"ז) גאולת עצמו נאמרה בין גאולת קרובים וגאולת אחרים כדי שיהא מקרא נדרש בין לפניו ובין לאחריו. ע"ש. ואכ"מ.

(56) דעיקר התשובה בלב (תניא פכ"ט – לו, ב) ונמשך בכל הכוחות.

ומודגשת בתחילת הסדרה⁵⁷ – „כי תבואו אל הארץ”:

מצד זה שבני ישראל נכנסים לארץ נושבת, בה צריך לנהוג בהתאם להנהגת הטבע, „שש שנים תזרע שדך וגו'⁵⁸”

– שלא כבמדבר בו היו מופשטים מעניני עולם הזה: אכלו לחם מן השמים – מן, שתו מבארה של מרים, ולבשו בגדים אשר „ענני הכבוד היו שפים כו' ומגהצים כו' גדל לבושם עמהם כו'⁵⁹” –

הרי המעבר הזה נותן מקום לירידה הנ"ל.

ולכן גם מבהירים מיד בתחילת הסדרה, שמכיוון ובאים מכחו של „הר סיני”, הרי ודאי הדבר אשר (לא רק שהאדם ישאר בשלימות – „גאולה תהי' לו” – אלא גם) יפעלו בירור ועילוי ב„ארץ”, שעושים מארץ כנען – ארץ ישראל⁶⁰, ופועלים בארץ ישראל עד אשר – „ושבתה הארץ שבת לה”⁶¹.

תמורת זה שהייתה מציאות של עבודה זרה בארץ ישראל (אליה יהודי יכול להמכר, רחמנא ליצילן), נעשה „עקר משפחת גר”, כפירוש התוספות⁶¹ – „שסופרה⁶² לעקרה”. שנעקר כל ענין העבודה זרה, ואדרבה – „ושבתה הארץ שבת לה”, ורואים בגילוי כיצד „לי הארץ”⁶³.

(משוחת ש"פ בהר"ב תשכ"ג)

(57) כה, ב.

(58) שם, ג.

(59) פרש"י עקב ה, ד.

(60) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 11. ח"י ע' 2 ואילך.

(61) קידושין כ, א. ערכין שם.

(62) ולא רק (כבכמה מפרשים – רמב"ן עה"פ. ועוד) ע"ש שהאדם מחוייב לשרש אחר' ולעקרה.

(63) פרשתנו כה, כג.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח

בכך מוסברים דברי ה„לקוטי תורה” (בתחילת ספר ויקרא³⁹), אשר לאחר הענין שדוקא באמצעות אתערותא דלתא, „יהיה דבר המתקיים”, ממשיך ואומר שבאמצעות עבודת האדם מגיעים לדרגה של „כי לא אדם הוא”⁴⁰, שהרי זהו הטעם הפנימי לכך שאתערותא דלתא מביאה לקיום⁴¹ אתערותא דלעילא.

ז. גם אצל האדם התענוג גדול יותר בעבודה

כשם שלמעלה תענוג העצמות („נתאוה”) הוא דוקא בעבודה, כך הם הדברים גם אצל האדם למטה.

„אדם רוצה בקב שלו”⁴² – רצונו ותענוגו של האדם הוא דוקא בדברים שהוא יגע עליהם. בענינים שהוא מקבל מלמעלה בחסד חנם, ללא עמל מצדו, אין מתבטאת כוונת העצמות, ולכן אין לנפש האדם תענוג במ. רק „בקב שלו”, בדברים שאדם משיג על-ידי יגיעתו ועבודתו, רק זאת „אדם רוצה” – כאשר הכוונה היא כאן לפנימיות הרצון⁴³, לתענוג שבנפש.

וכך רואים את הענין של „נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן” גם ב„סופן” של ה„הוספות” ב„לקוטי תורה”, בסוף ספר ויקרא⁴⁴:

שם^{44*} מוסבר, שיום הכיפורים (שבת שבתון) הוא עצם התענוג, שאיננו מורכב מענינים אחרים, ולכן אסור יום הכפורים באכילה ושתייה. אחר כך בא חג הסוכות

(39) ד, ד.

(40) ל' הפסוק – ש"א טו, כט.

(41) ראה תו"א (עב, ג), לקו"ת שה"ש (שם, ג) ובכ"מ

דבחי, „כי לא אדם” היא למעלה משינויים.

(42) ב"מ לה, א.

(43) ראה רש"י שם (ד"ה קב שלו): חביבה עליו (משא"כ

בכלל – ראה לקמן הערה 47).

(44) ועד"ז בס"פ ויקרא, שדוקא ע"י „שיכיר בעצמו לשוב

בתשובה” מוסיף חמישיתו (ראה לקו"ת שה"ש כד, ד) בב' והחמישית לפרעה), וחומש על אותו חומש” רש"י ס"פ

ויקרא. ובלקו"ת ס"פ ויקרא, אחרי ה"א ממש תלכו ..

וא"צ ללבושים. עיי"ש.

(44*) נד, ד.

(ושמיני עצרת⁴⁵), שאו יורד התענוג אל הכוחות ה„מקיפים” ואחר-כך אל הכוחות ה„פנימיים” – „להיות בחינת דע”⁴⁶ את אלוקי אביך ועבדהו בלב שלם ונפש חפצה...” – כאשר במושג „חפצה” הכוונה היא לפנימיות הרצון⁴⁷, לתענוג.

ובמילים „ונפש חפצה...” מסתיים הדרוש ב„לקוטי תורה”⁴⁸, בדומה לסיום הדרוש האחרון של פרשת בחוקתי, כפי שהוסבר לעיל „והיינו בחינת עתיקא קדישא...”, שהרי עתיק הוא בחינת התענוג.

כידוע, שמיני עצרת הוא ה„שמן”⁴⁹ וה„תמצית”⁵⁰ של חודש תשרי כולו. לפי זה יש לומר ש„נפש חפצה” של (סוכות ו) שמיני עצרת היא נעלה מן התענוג הבלתי מורכב של יום הכפורים. וקשה: כיצד יכול התענוג של סוכות ושמיני עצרת, הכולל התעסקות באכילה ושתייה גשמיים, להיות נעלה יותר מהתענוג של יום הכיפורים, שבו מנותקים מאכילה ושתייה?

וההסבר הוא כדלעיל: דוקא מפני שבסוכות ובשמיני עצרת העבודה היא בדרגת „אין”, תוך התעסקות באכילה ושתייה גשמיים, דוקא משום כך התענוג הוא תענוג של עצם הנפש ממש.

(45) בלקו"ת שם נזכר רק סוכות. אבל עפ"י הידוע שגמר ההמשכה בפנימיות (קליטה) הוא בשמע"צ, מובן, שבסוכות כאן נכלל גם שמע"צ.

(46) כן הוא גם בתניא רפמ"ב וכו', אבל בדה"א (כה, ט) ובנפש חפצה.

(47) כידוע (לקו"ת שה"ש ד"ה לבתני ספ"א (וש"ג).

(ועוד) הפרש בין רצון חפץ. וראה שו"ת הצ"צ אה"ע ח"ב סי' רסג.

(48) באוה"ת ויקרא (סוף ח"ב) נמצא דרוש זה בכמה שינויים והוספות. וידוע שכ"כ מאמרי דא"ח נאמרו כמה פעמים ובשינויים והוספות וכו' – עכ"פ מובן שהנמסר

לדפוס ע"י הצ"צ ה"ח, אויסגעקליבן (פון צוויי טויוענט מאמרים – היום יום י"ד אדר"א) וראה ג"כ אגה"ק הצ"צ

(דלעיל הערה 3).

(49) ראה אוה"ת שמע"צ (ע' א'תתיז), וסד"ה ביום

השמע"צ עדר"ת (ע' תלה) בשם הה"מ – שמיני הוא לשון שמן. ובסד"ה ביום השמע"צ תרצ"ד (סה"מ תיש"א ע' 87)

ורד"ה ביום השמע"צ תש"ב, תש"ג ועוד – לשון שמן ודשן.

(50) אוה"ת בלק ע' תתקכו (בשם אדמ"ז נ"ע). וראה ד"ה

ביום השמיני שלא בשה"מ תקס"ב (בסופו) ותרצ"ג (סה"מ קונט" ח"א רנד, א. ושם. בשמע"צ הוא המשכת התמצית

והעצמיות כו").

בחוקותי

ה. מדוע יש צורך באתערותא דלתתא לאחר אתערותא דלעילא

כדי להסביר זאת יש לענות על שאלה נוספת:

בענין שהוזכר לעיל, שההתעוררות באמצעות אתערותא דלעילא איננה, דבר המתקיים אלא אם כן באה אחריה אתערותא דלתתא, אין מובן:

הרי ידוע³³, שאתערותא דלעילא נובעת מדרגה שאליה אין בידי מעשה התחתונים – להגיע, ולכן היא יורדת באופן של, חפץ חסד הוא, ואם כך מתעוררת השאלה: לשם מה יש צורך אחר-כך באתערותא דלתתא? שהרי, לכאורה, כשם שאין צורך באתערותא דלתתא לפני כן, כדי להוריד אתערותא דלעילא, כך אין צורך באתערותא דלתתא כדי לקיים ולשמור את ההתעוררות הבאה על-ידי אתערותא דלעילא?

(ולא יתכן לומר, לכאורה, שצורך זה נובע מגרעון במצבו של האדם, שהרי השפעה זו מגיעה מדרגה גבוהה כל-כך, שבה אין מחשיבים את מעשי התחתונים, והיא יורדת רק מפני ש, חפץ חסד הוא“).

התשובה לשאלה זאת באופן פשוט היא, כמוסבר ב„לקוטי תורה“ שם³⁴, שכיוון שהתעוררות האדם באה רק בעקבות אתערותא דלעילא, ולא בעקבות שינוי אצל האדם, הרי „בהסתלק הארה עליונה זו שאינה מאירה רק בעת רצון .. בטילה האהבה שנסתעף ממנה“.

ו. השאלה ב„לקוטי תורה“ על „דע מאין... ולאן“

הדברים „מתקו“ יותר לפי המוסבר ב„לקוטי תורה“ בסוף פרשתנו³⁵ על מאמר

חז"ל³⁶ „דע מאין באת ולאן אתה הולך“: „אן“ מורה על מקום גשמי, ו„אין“ – על דרגת חכמה, הנעלית מהגבלות המקום. ב„מאין באת“ הכוונה היא לשורש הנשמה הנובעת מבחינת „אין“, וב„לאן אתה הולך“ מדובר על שכר הנשמה בתחיית המתים, שיהיה בעולם הזה, מקום גשמי („אן“).

ותמוה: ירידת הנשמה היא לצורך עליה, וכיצד יתכן אפוא שלאחר הירידה מדרגת „אין“ (שרש הנשמה) יהיה השכר, העליה, של הנשמה בדרגת „אן“, דרגה של מקום, הנמוכה מדרגת „אין“?

התשובה לכך היא, שדוקא ב„אן“ (מקום גשמי), קיים היתרון של „דירה בתחתונים“. דוקא פה למטה ישנו „גילוי אור אין סוף דקמיה רוחניות וגשמיות שוין“, דרגה הנעלית מדרגת „אין“.

כלומר, דוקא בעבודת האדם מתבצעת הכוונה של עצמיות, הנעלה מאד מ„אין“ – דרגת החכמה, דוקא כך מתבצעת התכלית של „נתאוה הקדוש-ברוך-הוא להיות לו דירה בתחתונים“³⁷ (כמוסבר במאמר: „והיינו בחינת ע"ק...“ ש„עתיק“ הוא התענוג דלמעלה, „נתאוהו“³⁸), ולכן גם שכר העבודה של עשיית „דירה בתחתונים“ הוא בדרגת „אן“, מקום גשמי, שהרי השכר הוא במקום העבודה.

זהו ההסבר לכך שעבודת האדם משפיעה גם על ענינים הבאים מפני ש, חפץ חסד הוא. כל ההשפעות מלמעלה הן השפעות של אורות וגילויים, שבהן ייתכנו שינויים, אבל בעבודת האדם מתבטאת התכלית של עצמיות, הנעלית אפילו מאתערותא דלעילא הבאה מפני ש, חפץ חסד הוא. וכיוון שאתערותא דלתתא מגיעה עד לעצמות, למעלה משינויים, היא מביאה לידי קיומה ושמירתה של האתערותא דלעילא.

(36) אבות רפ"ג.

(37) וכידוע שכוונה זו היא בעצמותו ית' למעלה מכל טעם – ראה המשך תרס"ז ס"ע ז' ואילך. ובארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 22 ואילך.

(38) ראה בארוכה שיחת ש"פ וישב תשל"ז.

א. „נעוץ סופן בתחילתן“ – בפרשתנו, הן בתורה שבכתב והן ב„לקוטי תורה“

כבר דובר פעמים רבות¹ על כך שישנו קשר בין תחילתו לבין סופו של כל ענין בתורה, ככתוב ב„ספר יצירה“²: „נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן“. וכך גם בתורה שבכתב: בין תחילתם וסופם של כל ספר ושל כל פרשה יש קשר תוכני.

לפי זה בפרשתנו – בחוקותי: מכיון שסוף הפרשה הוא „סופן“ הן של ספר ויקרא, והן של פרשת בחוקותי – יש לומר שקיימת נקודה משותפת בין תחילת חומש ויקרא², תחילת פרשת בחוקותי, וסוף פרשת בחוקותי.

והנה רואים כאן דבר-פלא: בדרך שבה מוסברות ההתחלות של ספר ויקרא ושל פרשת בחוקותי ב„לקוטי-תורה“ – „פרשיות השבוע החסידיות“ – ברור כיצד מתקיים בשתי התחלות אלו, המוסברות לפי תוכן זהה, הענין של „נעוץ בסופן“ – בסוף פרשתנו.

וכן רואים את קיום הענין של „נעוץ סופן בתחילתן“ לא רק בתורה שבכתב, אלא גם בספר „לקוטי תורה“ עצמו³: על אותו רעיון שעליו מדובר בדרושים של התחלת ספר ויקרא והתחלת פרשת בחוקותי, מדובר גם בסוף הדרושים של פרשת בחוקותי.

יתר-על-כן: בתורה שבכתב סוף פרשת בחוקותי הוא גם סוף ספר ויקרא. אבל ב„לקוטי תורה“ ישנן „הוספות“ לאחר הדרושים של פרשת בחוקותי⁴, וניתן לראות, שגם בסיום ה„הוספות“ מדובר על אותה נקודה.

(1) ראה בענין „הדרן“ – לעיל ע' 144 בשוה"ג להערה 31 ועוד.

(2) פ"א מ"ז.

(3) שהיא גם התחלת פרשת ויקרא, ולכן הנקודה משותפת גם עם סוף פרשת ויקרא.

(4) שנסדר לדפוס ע"י כ"ק אדמו"ר הצ"צ – ראה היום יום ע' טז. אגה"ק ד"ק אדמו"ר הצ"צ ד"כ"ק מו"ח אדמו"ר (נדפסו במפתחות ללקו"ת בתחלתן).

(5) ש"ג"כ הובאו לדפוס בחי" כ"ק אדמו"ר הצ"צ – בשנת

ב. בסוף ספר ויקרא: שני קרבנות המצביעים על שני סוגי קדושה

הקשר בפשטות בין התחלת ספר ויקרא וסיומו: ספר ויקרא פותח בדיני הקרבנות⁴ „אדם כי יקריב מכם קרבן לה'...“⁵, וגם בסוף ספר ויקרא מדובר על שני סוגי קרבנות: (א) בכור⁶ (ב) מעשר בהמה⁷.

כיון שדוקא שני קרבנות אלו מוזכרים בסוף ספר ויקרא, יש לומר, שבהם משתקף הענין הכללי של הקרבנות, שעליו מדובר בתחילת ספר ויקרא.

ההסבר לכך מתבסס על ההבדל בין בכור למעשר: בכור קדוש מעצמו, מלמעלה מכריונים עליו והופכים אותו לקדוש⁸, קדושתו אינה תלויה בפעולת האדם. אך לא כן קדושת מעשר, שהיא תלויה בעבודת האדם – על האדם לספור¹⁰, ו„העשירי“⁷ יהיה

תרי"א (בפעם הא' בספר ב"ע) ובשנת תרכ"ז* (בפעם הב'): קיצור מדי"ה ראו כי כו' את השבת – בס"פ פקודי: קיצור ע"פ ולא תשבית מלח. להבין מ"ש באוצרות חיים – בסיום ספר ויקרא: לד"ה בהעלותך – בסוף ספר במדבר: קיצור מדי"ה כי כארץ – סיום ספר דברים: קיצור ע"פ הנך יפה רעיתי – בסיום שה"ש).

(4*) להעיר אשר ספר ויקרא נקרא ספר הקרבנות – ראה רמב"ן בהקדמת ויקרא.

(5) ויקרא א, ב.

(6) פרשתנו כז, כו.

(7) שם, לב.

(8) בכורות נג, ס"א. ערכין כט, ס"א. תמורה כה, א. ובכ"ז. רמב"ם הל' בכורות פ"א ה"ד.

(9) וגם להמ"ד (ערכים שם ושי"ג). רמב"ם שם שצריך להקדישו בפה – הרי גם „אם לא הקדישו הרי זה מתקדש מאליו“ (רמב"ם שם).

(10) משנה בכורות נה, ב. רמב"ם שם פ"ז ה"א. וגם לדעת ר' יוסי בר יהודה במשנה שם – הרי עכ"פ צריך להפריש המעשר (ונטל אחד“).

וגם לדעת רבא (שם נט, א) ד„עשירי מאליו הוא קדוש“ – הרי: (א) צ"ל „מנה תשעה“ – פרש"י שם ד"ה קדוש מאליו. (ב) העשירי נעשה קדוש רק ביציאה מן הדיר (ואו קדוש למפרע) – כמשנת בארוכה בלקו"ש ח"ו ע' 362 ואילך.

וראה משנה נדרים (יה, ב) דמעשר בהמה הוא דבר

(* ראה התמים ח"א ע"א ע"ב.

מדובר בסוף ספר ויקרא – בכור (קדוש ממעלה) ומעשר (קדוש על-ידי האדם)¹⁵.

ג. בכור ומעשר באדם עצמו

שני ענינים אלו – בכור (אתערותא דלעילא) ומעשר (אתערותא דלתתא) – ישנם גם באדם עצמו:

„בכור” הוא אחד, ואם יש יותר הוא הראשון – וזוהי בחינת חכמה. ככתוב¹⁶, „קדש לי כל בכור”, ו”קדש” היא בחינת החכמה¹⁷. מעשר – יש צורך בעשרה (עבודה באמצעות עשרת כוחות הנפש), וחובה על כל אחד ואחד שלפחות האחרון¹⁸ – הגילוי (הקשור למחשבה דיבור ומעשה) יהיה קודש (אפילו אצל בינוני – שזוהי מידת כל אדם)¹⁹.

ולכן: (א) בכור – קדוש מעצמו. אין זה תלוי בעבודת האדם, כי בחינת החכמה שבנפש, כה מסירות הנפש, קיימת אצל כל יהודי בירושה מאבותינו^{19*}. (ב) קדושת בכור קיימת גם בזמן הגלות, שהרי בחינת חכמה שבנפש²⁰ שלימה²¹ תמיד²².

15 ויש לקשר הנ"ל גם עם דרוש הא' שבלקו"ת ספר ויקרא (ד"ה ויקרא אל משה) עפ"י המבואר שם (א, ב) ש, ויקרא אל משה" הוא ההארה והשפעה למשה (אתעדל"ע) כדי שיע"ז יוכל לעלות כו' (אתעדל"ת). ועד"ז להלן בהמאמר שם ב, א.

ובאוה"ת ויקרא עה"פ אדם כי יקריב (כר"ג ע' תשכד): „ואחר כהנ"ל [ביאור ענין אתעדל"ע ואתעדל"ת – ע"ד הנ"ל בלקו"ת] יובן ג"כ הפסוק שלפניו ויקרא אל משה .. ועם היות זה דרוש בפ"ע .. אך שייך בטוב לדרוש דלעיל ויתקשר יחד”.

16 בא יג, ב. וראה אוה"ת עה"פ בכ"ז.

17 ויש בו: „מילה בגרמ"י” איינער, מסנ"פ, ראשית כחות הפנימיים. – וראה ג"כ סידור שער התפל"ת ת, ב. ע"פ זה"ג רסב, א (ובסידור שם, שהוא חכמה שבכח).

18 ראה קהלת יעקב ע' מעשר כמה דרגות (ביאורים ובהם משל"ה תולדות רפ"ו, ב) דמעשר הוא י' ספירות (שבחכמה). וראה ג"כ בפרדס (עה"כ) ובמא"א ובכ"מ.

וראה לקוטי לוי"צ אגרות קודש (ר"ע רמג) דמצוה דמעשרות בכלל הוא לבנות את המלך.

19 תניא רפ"ד.

19* תניא פ"ח.

20 להעיר מהנ"ל (הערה 17) שהוא חכמה שבכח.

21 אבל להעיר מהדיעה דבכור בחול"ה הוא רק דרבנן – ראה אנציק' תלמודית בערכו (ע' רפה) וש"נ.

22 תניא פ"ח.

אך לא כן קדושת מעשר – עשר כוחות הנפש והעשירי – זה תלוי בעבודת האדם, ולפיכך ישנו בענין זה הבדל בין הזמן שבית המקדש קיים (כאשר אלוקות מאירה בגלוי) לבין זמן הגלות²³ (שבאה בעקבות החטא).

וזהו הקשר בין סוף פרשת בחוקתי לבין תחילתה:

על „אם בחוקתי תלכו ואת מצוותי תשמרו” מוסבר ב”לקוטי תורה”²⁴: „בחוקתי תלכו” הכוונה היא לעבודה של הילוך – ללא גבול – על-ידי דרגת ובהינת ה”חקיקה” שבנשמה („בחוקתי” מלשון חקיקה), שהיא שורש הנשמה, כפי שהיא חקוקה למעלה.

אך כיון שה”הילוך” נובע משרש הנשמה, והאדם נמצא למטה, בגוף גשמי, הרי אין ל”הילוך” קיום מתמיד („לא תעמוד ולא תקום”²⁵), אלא אם כן יהווה האדם למטה, באמצעות עבודתו, כלי לכך – וזהו „ואת מצוותי תשמרו”: באמצעות עבודת המצוות למטה מכין האדם כלים ה”שומרים” („תשמרו”) את ההשפעה האלוהית של „הילוך” בלי גבול, הנובעת משרש הנשמה, כך שהיא „תכון לעד”²⁵.

שני ענינים אלו: (א) „בחוקתי תלכו” – השפעה הנובעת משרש הנשמה, (ב) „מצוותי תשמרו” – עבודת האדם למטה, מקבילים לשני הענינים שבסוף הפרשה²⁶: (א) בכור – חכמה שבנפש (ב) מעשר – עשר כוחות הנפש.

ד. עבודת האדם היא העבודה הנעלה יותר

קיים הכלל²⁷: „הכל הולך אחר החיתום”.

23 ראה ד"ה קול דודי תש"ט פ"ב (ובכ"מ) שהעבודה בזמן הבית, שאז הי גילוי אלקות, היא בכחות פנימיים דמוחין ומדות כו', משא"כ בזמן הגלות.

24 ד"ה אם בחוקתי תלכו (הא') וביאורו.

25 ל' הלקו"ת שם – מה, ג.

26 ועד"ז של התחלת ספר ויקרא – כי האתעדל"ת (תקריבו גו') היא עשיית כלי לשמור האתעדל"ע (אדם כי יקריב) שתהי' „דבר המתקיים”, כמבואר בארוכה בלקו"ת ויקרא שם (ב) סעי'ב ויקרא שם ג, א.

27 ברכות יב, א.

וכיון שסיום וחזותם ספר ויקרא הוא בענין מעשר, יש לומר, שהמעשר איננו מופיע לאחר בכור, רק מפני שסדר הענינים הוא (כפי שהוסבר בסעיף ב'), שתחילה קיימת אתערותא דלעילא (בכור), ורק אחר-כך עבודת האדם (מעשר), אלא גם מפני שיש יתרון בקדושה הבאה על-ידי עבודה, על-פני קדושה המגיעה מלמעלה, ולכן סיום ספר ויקרא הוא בענין המעשר, כי תכלית הקרבנות היא עבודת האדם.

כך מובן גם הסדר שבהתחלת ספר ויקרא ופרשת בחוקתי: אתערותא דלתתא („תקריבו את קרבנכם”) באה לאחר אתערותא דלעילא („אדם כי יקריב...”) לא רק מפני שלהשפעה מסוג של „אתערותא דלעילא” אין קיום „ובמעט זמן יכלה כח-התעוררות זאת”²⁸, ולכן יש צורך באתערותא דלתתא של האדם המהווה כלי לאתערותא דלעילא, והיא הופכת ל”דבר שיכול להתקיים לעד”, „דבר המתקיים”²⁹, אלא גם מפני שזהו סדר של „מעלין בקודש”³⁰: באתערותא דלתתא (עבודת האדם) יש יתרון לגבי אתערותא דלעילא³¹.

וכך גם „מצוותי תשמרו” איננו רק „כלי” לענין של „בחוקתי תלכו”, אלא יש כאן יתרון על פני „בחוקתי תלכו”.

יש להבין: הרי „בחוקתי תלכו” היא בחינת חקיקה (עד לדרגה הגבוהה ביותר של חקיקה – אותיות שבעצם הנפש, אותיות המאוחדות בעצמיות אור אין-סוף, כמוסבר ב”לקוטי תורה”³²), ובהינת הליכה, ואם כך, מהו היתרון שב”מצוותי תשמרו”?

28 ל' הלקו"ת ויקרא שם – ב, סע"ב.

29 שם רע"ג, ורע"ד.

30 ברכות כה, א. וש"נ.

31 ראה לקו"ת תוריע (כ, ב) ושה"ש (כב, ג. כג, ד ואילך) – דהאתעדל"ע הנמשכת ע"י אתעדל"ת היא מבחי' פנימית יותר ולכן עי"ז דוקא „יולדת זכר” – אה"ר דוקא. וראה לקו"ת ויקרא שם ג, א.

32 פרשתנו מז, ב. שם, ד.

דבר זה ניכר יותר בזמן הזה, כאשר קדושת בכור קיימת גם עתה, שהרי היא קיימת מעצמה, ואילו קדושת מעשר איננה קיימת בפועל, על-פי גזירת חכמים שלא להפריש מעשר בהמה¹².

לפי זה יובן הסדר בין הענינים. שתחילה כתוב על בכור ואחר-כך על מעשר: בעבודת הקרבנות (קירוב לאלוקות) מופיעה תחילה השפעת הקדושה ממעלה למטה (בכור), ורק אחר-כך מתאפשרת עבודת האדם ממטה למעלה (מעשר)¹³.

וזהו הקשר בין תוכנו של סוף ויקרא לבין תחילתו „אדם כי יקריב מכם קרבן לה”:
ב”לקוטי תורה”¹⁴ מוסבר, שהכוונה ב”אדם כי יקריב מכם קרבן לה” היא לכך ש”אדם העליון” (הקדוש-ברוך-הוא) מקרב („יקריב”) את האדם שלמטה לאלוקות („מכם קרבן...”). בראשונה קיימת ההשפעה של אתערותא דלעילא (=התעוררות מלמעלה) כדי לקרב את האדם שלמטה אל הקדוש-ברוך-הוא, ואחר כך ממשיך הפסוק ואומר: „מן הבהמה... תקריבו את קרבנכם” – כאן מדובר על הקרבן שעל האדם להביא בעבודת עצמו (מן ה, בהמה” שבו) – אתערותא דלתתא (=התעוררות מלמטה).

וזאת בהתאמה לשני סוגי הקרבנות שעליהם

הגדור. ובתוס' שם: דבעי העברת מנין .. מיקרי שפיר דבר הגדור. וראה הערה הבאה.

11 ובפרט להסברא (ראה בארוכה לקח טוב – להר"י ענג'ל – כלל א' קרוב לסוף) קדושת מעשר היא ולא מאיל, כ"א ע"י האדם, שהוא משים הקדושה עליו, ולכן הוי דבר הגדור (כנ"ל בהערה הקודמת). ובטו"א לר"ה (כה, ב): „דמעשר נמי איתא בשאלה ככל הקדשים הקדושים בפה” [ועפ"י הנ"ל מלקח טוב מתורץ בפשטות מה שהקשה עליו במנ"ח מצוה סס. ואכ"מ].

12 בכורות נג, סעי"א. רמב"ם הל' בכורות פ"ז ה"ב.

13 להעיר מבחיי פרשתנו (כו, לב): „כי הבכור והמעשר עקמם אחד* וזהו נעוץ סופן בתחלתן לחבר ולחד הסוף עם הראש”, עיי"ש.

14 ויקרא ב, ג.

* כמו שהביא לפני"ז מהרמב"ם, הבכור והמעשר מעשה שניהם אחד (בה, בתורת"ך דהל' בכורות וכללתי כו'). וראה גם שיחת ליל ה' דסוכות תשמ"ו.